

VAŽNO JE IMATI HOBI

LUCA KOZINA

||||| d:p:k:m |||||

SADRŽAJ

Nenapisana priča	5
Dani molitve	6
Služba za korisnike	10
Grbava plesačica	13
Svi su pozvani	19
Položaji za pisanje	21
Nema jabuka za mačke	22
Zakon ulice	23
Kako su Ivu Andrića zamijenili s Ivom Andrićem	25
Mishimino nasljeđe	26
Masterclass	27
Jozef se buni	28
Kao pokvareni radio	29
Ondašnje subote	30
Sjećanje	31
Nestajanje	33
Žena od čelika	35
Važno je imati hobi	37
Obestjelesiti se	38
Glave, ljudi i knjiga	40
Ljudi iz divljine	41

Izvedba života	43
Izložba užasa	45
Katarza	46
Veliki oponašatelj	47
Što veće, to bolje	48
Ondašnja prijateljstva	49
Klica	50
Pod mostom	51
Zvijer	53
Njena koljena	54
Utopljenica	55
Razgovor u liftu	56
Tračeri	57
Konac	58
Plivati kroz vatru	59
Do grla	60
Plavi plamen	61
Košulje	62
Srodne duše	63
Sve je u redu	64
U slučaju samoće	65
Paun	66
Amerika	67

U sebe	68
Povratak kaputa	69
Strah od duhova	70
Početak	71
Odanost	73
O autorici	74
Impresum	75

NENAPISANA PRIČA

Ova je priča jedna od onih koja je trebala biti napisana, ali se spisateljica usred pisanja sjetila da nije dovršila čitanje priče jedne druge spisateljice, a dok je čitala tu priču sjetila se da nije pročitala neku treću priču nekog trećeg pisca. I to je trajalo sve dok...

... sve dok nije osjetila hladnoću na zatiljku.

Na prozoru zabljesne pištolj u tankoj, bijeloj šaci.

- Piši, lijena kujo! - zareži muza.

DANI MOLITVE

Već nekoliko dana slušamo ženske glasove. Ponekad ih nadjača muški glas, vjerojatno glas nekog prolaznika. Mrmljaju Očenaš, Zdravomariju, nekad druge molitve, ali najviše Zdravomariju. Misle da će nas prije s Marijom nego Ocem nagovoriti da odustanemo. Ja nisam morala odustati, dogodio mi se spontani. Muž me je dovezao u bolnicu, a doktori su napravili kiretažu. Kiretaža zvuči bezopasno, čak fino, jer podsjeća na neku francusku riječ. A iza te riječi skriva se maleni alat, nalik na lopaticu koju stave u tebe i sastružu ono što je ostalo. Rekli su mi da su mi dali lokalnu, iako sam kroz probadajući bol osjetila hladnoću metala u maternici. Potužila sam se, ali se njihove maske ni oči suzne od jarkog svjetla nisu pomakle. Noć prije izlaska dobila sam infekciju pa su me zadržali.

Čudno je kako se one dolje mole za nešto što više ne postoji. Htjela bih im to doviknuti, ali bi to vjerojatno shvatile kao provokaciju pa bi molile još žustrije. Ponekad njihovu molitvu priguše vrisци djevojke u krevetu do mog. Osamnaestogodišnja Romkinja. Dovedena je prije tjedan dana. Mora obaviti medicinski potpomognuti pobačaj. Navodno ju je silovao netko iz obitelji, otac ili stric.

Ali njezini napadaji bijesa još traju. Sedativi su ili preslabi ili ne pale. Navečer se smiri i zaspe, ali ujutro čim vidi nekoga od osoblja počne se batrgati i tresti krevet. Zavezali su joj ruke i noge za rešetke na podnožju i uzglavlju kreveta da ih ne udari ili ugrize.

- Divljaci! - zavrištala je žena s kreveta s druge strane djevojčinog na dvojicu medicinskih tehničara koji su vezali djevojku. Žena se može samo pridignuti na ruke. Boji se pomaknuti donji dio tijela da krvarenje opet ne krene. Bili su joj okrenuti leđima pa nije mogla, kao ja, vidjeti kako se lice mlađeg tehničara zacrvenjelo. Načas sam pomislila da će kucnuti rukom o rame svog kolege i reći mu - nemojmo, djevojci je ionako loše. Još jače je pritegnuo uže oko njezinog gležnja i rukom joj pritisnuo glavu na jastuk. Žena je od očaja zaplakala, a djevojka je, uznemirena novim zvukom, vrištala još glasnije. Onaj stariji je prosiktao: - Ciganska kurvo.

Uhvatila sam se za trbuh i prvi put od operacije osjetila olakšanje što moje dijete neće morati živjeti na ovom svijetu.

Noć je. Zastori su navučeni, nema više žamora s hodnika, užurbanih koraka osoblja, ni žamora molitve. Sve je zamotano u šutnju i usporenost kakvu se može osjetiti samo u

bolnici, noću. Djevojka leži na krevetu i gleda u zid. Onako zavezana izgleda kao ljudska verzija slova i. Ležim na boku i proučavam njezino ispijeno lice. Čini mi se da je sjaj njezinih crnih očiju jači od sjaja malene lampe što osvjetljava sobu. Prvo mislim da je to sjaj ludila, ali što je duže promatram, shvaćam da je to sjaj razuma, cilja koji se tako odražava u očima. To me ohrabri. Približim se rubu kreveta.

- Kako si? - jedino pitanje koje je odgovaralo ovoj situaciji, jedino pitanje koje možemo uputiti nekome tko pati. Pomislim da me neće čuti, ali ona, čim čuje moj glas, okreće glavu. Trepne kao netko tko je nakon dugog lutanja u pustinji ugledao drugo ljudsko biće.

- Dobro sam sve dok nema onih životinja - odgovori i opet se okrene prema stropu. Razgovor ne smije stati. Želim saznati njezinu priču jer mi mnogo toga nije bilo jasno. Mozgam što ću je sljedeće pitati, a da ne ispadnem nametljiva i nepristojna.

- Kako oni ne razumiju da ja ne želim pobacit? - ona kaže gledajući u strop. - Kladim se da im je on platio. To jedino ima smisla. Nema tko drugi biti.

- Tvoj tata? - upitam oprezno.

- Tata? - odjekne, kao da prvi put čuje tu riječ. - To je bio profesor.

- Netko iz škole? - stresem se od bijesa.

- Pripremao me je za maturu. Rekao je da zaslužujem obrazovanje, da ne smijem dopustiti da istrunem rađajući djecu - nasmije se glasno.

- Želiš roditi.

- Da. Roditi, odgojiti, odškolovati. Želim vidjeti njegovo lice kada jednog dana ugleda svoje dijete, uspješno i sretno. Napraviti ću sve samo da doživim taj dan.

- Dobro glumiš - kažem nakon kraće šutnje.

Ona se nasmiješi i kaže: - Volontiram u amaterskom kazalištu.

- Ono uopće nije bilo amaterski.

- Mislila sam između glumačke akademije i medicine, ali nakon svega...

- Šta god mislila upisati, prvo moraš izaći netaknuta odatle - pripomenem.

- Znam. Smislit ću nešto – namigne mi crnim okom u kojem sam vidjela budućnost o kojoj mi je pričala. Nasmiješim joj se i okrenem na drugu stranu.

Ujutro me budi molitva, glasnija nego prošli put. Pridižem se s kreveta, obuvam papuče i dovlačim se do prozora.

Zavrištim.

- Šta je bilo? – upita djevojka.

- Ovi su nam točno ispod prozora. Kao da znaju da smo tu.

- Da me ne boli, bacila bih se s prozora na njih. Samo da prestanu više moliti – sveno promrmlja žena s trećeg kreveta. Djevojka prasne u smijeh. Žena i ja razmijenimo poglede.

U sobu ušeta sestra gurajući kolica s hranom. Premršava plavuša u kasnim četrdesetima, ruku velikih kao u muškarca.

- Oho, jutros smo puno bolje – obrati se djevojci.

- Spremna sam.

- Da znaš kako mi je drago to čuti! – sestra zasja od sreće.

Što sve ljudi neće učiniti za novac, pomislim.

- Odvezat ćete me? – djevojka upita.

- Bila si dobra cura – reče sestra, pomazi djevojku po glavi i odveže je.

Djevojka uzdiše od olakšanja i trlja zapešća, sretna što se napokon može normalno kretati. Sestra se okreće prema meni i dodaje mi tanjur i pribor za jelo. Kruh s jetrenom paštetom i čaša razvodnjenog soka.

- Opet ovo – kažem i pogledam prema sestri. Iza nje stoji djevojka s praznom čašom nad njezinom glavom.

- Zovi muža, princezice! Nek ti on donese nešto bolje. Šta je, šta si se izbečila? – zaviče, a u tom trenutku djevojka je svom snagom udari čašom po glavi. Sestra jaukne, uhvati se za glavu kao da je želi zadržati da joj ne spuzne s vrata i skljoka se na pod.

Djevojka se iskobelja iz plahti i pokrivača, popne se na prozor i otvori ga. Kosa i spavaćica joj titraju na povjetarcu, kao djevi iz viteških romana. U sobu nahrupe riječi molitve: *Djevice Marije, koja se nisi bojala prihvatiti spasitelja svijeta u svoj život i tako promijeniti tijek ljudskog života...* Stoji nekoliko sekundi namrštenih obrva, kao da se premišlja ili procjenjuje kako će skočiti.

Zatim spusti glavu i zaviče: – Spasite me! Žele mi ubiti dijete!

Netko od molitelja zaviče: – Skoči!

– Uхватit ćemo te – odgovorili su glasovi pribranih.

Ona kimne i skoči. Stisnem oči u iščekivanju udarca tijela o pločnik. Huk veselja i olakšanja me uvjeri da će ta djevojka daleko stići u životu.

SLUŽBA ZA KORISNIKE

Gledala je u svoje izgrizene nokte kada je s druge strane slušalice čula ženski glas.

- Služba za korisnike, izvolite.

Ugrizla se za usne.

- Treba mi vaša pomoć - prošapće.

- Naravno - reče glas ravnodušno, vjerojatno očekujući neki od problema koji su se dosad već milijun puta riješili, na obostrano zadovoljstvo korisnika i operatera.

Oh, Bože - pomisli - sad ću to reći i sve će biti gotovo.

- Danas sam bila tako usamljena da sam se pokušala ubiti - ona izgovori kao da recitira pjesmu pred učiteljicom.

S druge je strane nastao muk, sasvim netipičan za običan noćni razgovor između korisnika i djelatnika službe za korisnike.

Napokon je glas progovorio. Sad je zvučao ljudski, odnosno panično.

- Gospođo, molim vas, smirite se!

Iznenadila ju je reakcija djelatnice. Možda nije trebala početi ovako dramatično, već postupno. Korak po korak. Kao kad prvi put nakon dugo vremena ulaziš u more.

Uostalom, to što je rekla nije bila potpuna istina. Istina je bila da ju je u jednom trenutku tog dana obuzela želja da si prereže žile. Želja je bila tako jaka da se osjećala kao da si je stvarno to učinila.

- Sad sam u redu. Nije bilo ništa ozbiljno - reče korisnica i nesvjesno se nasmiješi.

- Je li vama to možda smiješno? - reče drhtavi glas djelatnice.

- Šta?

- Pa to... znate o čemu govorim - djelatnica je zvučala ljutito. - Slušajte - nastavi djelatnica - da vi stvarno znate kako je osjećati se nepotrebno i nevoljeno ne biste mene gnjavili usred

noći. Kako vas nije sram?

- Čekajte, zašto vi mene napadate? Nisam ništa loše napravila, samo sam htjela popričati s nekim.

- E pa, postigli ste svoj cilj. Ne samo šta ste pričali sa mnom, već ste me i uzrujali.

- To mi nije bila namjera - obrani se korisnica. - Morala sam odjednom sve ono reći, jer me inače ne biste htjeli slušati.

- A kako vi znate - reče djelatnica nakon kraće šutnje - kako znate da vas ne bih poslušala?

- Zato jer... nitko ne sluša - ona odgovori.

- Tako je - odgovori djelatnica, možda se prisjećajući svih onih slučajeva kada je drugima pričala o sebi, a oni je nisu slušali.

- Očito je da nas slični problemi muče. Nije u redu da ovako jedna na drugu vičemo - reče korisnica pomirljivo.

Tada je djelatnica počela govoriti. Nijednom nije stala da predahne, samo je govorila i govorila. Korisnicu je umirio njezin glas koji je mrmljao svoju životnu priču kao molitvu. Bila je to strašna priča, u mnogo aspekata gora od njezine. Nekoliko je puta šmrknula i izustila - „Bože sačuvaj“ ili „ljudi su nevjerojatni“. Djelatnica je nije slušala. Iz nje su tekle riječi, ravnomjerno i bez skretanja u drugim smjerovima. Kao da je netko pritisnuo *play* dugme i puštao traku da se odvrti do kraja. Što je više slušala, korisnica je osjećala da ona i njezini problemi postaju sve udaljeniji, kao ljudi kada gledate kako odlaze. Kako se udaljavaju, njihova tijela postaju sve manja, a obrisi sve mutniji. Podigla se sa stolca i približila prozoru. Odmakla je zavjesu i zagledala se u noć. S druge strane ceste vidjela je muškarca i ženu kako se ljube ispod ulične lampe. Nakratko ju je uhvatio grč u grlu. Prekrila je prozor zavjesom i vratila se na stolicu. Tu je bilo sigurnije. Iz slušalice je još uvijek dopirao glas djelatnice, malo tiši nego prije. Vjerojatno je netko od kolega ušao u prostoriju. Ubrzo je između potmulih glasova čula šuštanje. Trebalo joj je vremena da shvati da djelatnica suspreže jecaje i šmrca. Stigla je do kritičnog mjesta u priči, događaja koji se nije davno odvio ili događaja koji je sve promijenio.

- Bilo je tako lako nabaviti tablete - prisjećala se djelatnica. - Ali me užasno plašilo to što nikoga nije bilo briga, nikome nije bilo čudno. Zato sam bila još uvjerenija da to moram napraviti. To je bila nedvosmislena poruka od svijeta. Odmah nakon posla sam otišla u

prijateljičin stan u kojem nitko nije živio – ni ona ništa nije sumnjala. Isuse, pa kome nakon posla treba tuđi stan – otuširala sam se, popila tablete i legla. Nisam dugo mogla zaspati, pa sam pomislila da neću uspjeti – odjednom je utihnula. Korisnica je čula prigušene zvukove, ali ih nikako nije mogla razaznati.

– Oprostite – dugu je šutnju napokon prekinuo glas djelatnice, opet ravnodušan. – To je sve što vam mogu reći u vezi vašeg problema. Ako budete imali još poteškoća, nazovite.

Kad je odložila mobitel na stol, obuzela ju je iscrpljenost ispremiješana s tugom. Tugom koja ovaj put nije bila usmjerena prema njoj samoj, već, nakon dugo vremena, prema drugoj osobi.

Bojala se priznati da je osjetila užitak pri pomisli na činjenicu da će, ako usredotoči svoju pažnju na nešto drugo, na nečije druge probleme, makar na čas skinuti sa sebe teret samosvijesti. Na kraju krajeva, pomislila je, zar to nije upravo ono što je tako dugo željela – da zaboravi samu sebe?

Sutra će opet nazvati službu i nastaviti će nazivati sve dok ne čuje onaj poznati, ravnodušni glas. Reći će: – Tu sam i slušam vas.

GRBAVA PLESAČICA

Kad je Ela prvi put lupala glavom o kauč, Mislav i ja smo umirali od smijeha. Iz televizora je treštao užurbani ritam dječje pjesme. Skočila je na noge s poda na kojem je trenutak prije slagala kockice po veličini. Popela se na kauč i namjestila tako da su joj leđa dodirivala naslon. Ručice uprljane flomasterom je ugurala pod bedra i počela udarati glavom o mekani naslon.

- Ela pleše! - objasnila je.

Dum, dum - njihala se glava s plavim kovčama naprijed-nazad u ritmu glazbe. Oboma se šok prelio u smijeh. Njezinim je licem tad preletio izraz sreće i ponosa, kao da je upravo naučila voziti bicikl. Mislav ju je snimao mobitelom. Bila je izvan sebe od sreće. Neko nam je vrijeme njezin „ples“ bilo simpatičan. Imala je dvije godine i bila je rumena i okrugla kao jabučica. Ovo je samo faza - mislili smo - kao što je odbijanje hrane, bacanje po podu ili pišanje u krevet.

- Vidio sam Elu kako lupa glavom o kauč - rekao je Mislav jedne večeri u krevetu.

- Ma da? - nisam mu ništa govorila jer se tek vratio s terena nakon mjesec dana.

- Vanja! Još malo pa će napuniti pet godina.

- Znam - ponovim stežući vilicu od bijesa. Što god da Ela radi loše, ja sam za to kriva. - Da je odvedemo u psihijatra ili što? - protisnula sam.

- Nisi normalna! Još mi samo fale priče da mi je mala luda - reče gledajući u strop.

- Ela nije luda.

- Naravno da nije - odvratio je. - Ali me isto brine...

U tom mi je trenutku nešto palo na pamet.

- Ne brini - rekla sam i pomilovala ga po obrazu. Pogledao me zabezeknuto.

Okrenula sam se prema zidu i uskoro zaspala sa smiješkom na licu.

Nije moglo biti jednostavnije. Samo sam joj trebala pokazati da se drukčije može plesati. Čim smo se idući dan vratile iz vrtića, odvukla sam Elu u boravak.

- Nešto ću ti pokazati - rekla sam. Promatrala me znatiželjno.

Na YouTubeu sam upalila „Havanu“, Elinu najdražu pjesmu. Čim je pjesma počela, zanjihala sam se i tapkala nogom. Ela je krenula prema kauču.

- Nema plesa na kauču - zgrabila sam je za ruku.

- Mama!

- Probaj, ples na nogama je zabavniji! - odvukla sam je na sredinu tepiha. Uzdahnula je i tužno me gledala.

- Miči ramena gore-dolje i njiši bokovima. Ovako! - plesala sam kao idiot. Nikad nisam voljela plesati. Na tulumima ili koncertima stajala bih negdje sa strane i kimala glavom - zvali su me drvena Marija. Bila bih sretna kad bi Ela tako radila. Bilo što, samo da ne udara glavom o kauč.

- Ovako? - upitala je. Noge su joj bile ukočene. Pomicala je ramenima kao da se boji da će joj otpasti. Gorjela sam od bijesa. Ugasila sam glazbu i rekla joj da opere ruke. Otišla je u WC pognute glave.

Kada smo kasnije ručale potegnula me za rukav i upitala:

- Mama, jesi li tužna? - gledala me je kao joj život ovisi od mog odgovora.

- Zašto to misliš? - pogladila sam je po kosi i nasmijala se.

- Imala si tako tužno lice kad si me gledala kako plešem. Mislila sam da ćeš se rasplakati - rekla je i odvrtila pogled.

- Nisam bila tužna, samo malo razočarana što ti se ne sviđa plesati kao ja.

- Ali, mama - ona živne - ne mogu onako plesati, ne osjećam dobro muziku - zvučala je kao profesionalka koja ne može drugima približiti ono što doživljava.

- Ako tako nastaviš, dobit ćeš grbu - odrezala sam zbunjena njezinim zrelim odgovorom.

Njene usnice su zatitrale.

- Šta je grba?

- Grba je kamen koji ti naraste pod kožom ako lupaš glavom o kauč - otvorila je usta i ispustila žlicu iz ruke.

- Da, da - ulila sam još pileće juhe u njezin tanjur. Nije primijetila, inače bi se već pobunila.

- Bit ćeš kao Anisija s trećeg kata - rekla sam. Djeca su je se bojala, a susjedi su svašta pričali o njoj.

- Mama, neću više plesati na kauču - uzviknula je i počela srkati juhu.

Prošlo je nekoliko dana. Nijednom se nije približila kauču. Na podu je slagala legiće ili crtala. Sve je radila kao da izvršava neku obvezu.

Kad se djeci oduzme nešto što vole jedno vrijeme se dure i onda se preko noći užive u nešto drugo. Ali, Ela je i tu bila drugačija od druge djece. Postajala je sve namrštenija i tužnija.

- Nisam više beba. Ne trebaju mi tvoje priče - rekla je jedne večeri kad sam ušla u njezinu sobu sa slikovnicom *Ja sam Akiko*. Ta joj je bila najdraža. Preplavio me val krivnje. No, nisam smjela popustiti. Što ako netko od djece ili teta sazna? Zavrtjelo mi se u glavi pri pomisli na podsmijehe i poglede sažaljenja.

Nakon što sam odvela Elu u vrtić, u hodniku zgrade me je netko zazvao. Iza mene je stajala Anisija. Vidjela sam je samo jednom, ali je nisam zaboravila. Imala je crvenu kosu do brade. Naočale debelih crnih okvira isticale su svjetlucave plave oči. Lice joj je bilo zategnuto, ali je imala usporene i ukočene kretnje stare žene.

- Evo, ja iz pekare - pokazala je na zelenu vrećicu u ruci iz koje je stršio vrh crnog kruha.

- Nadam se da ste dobro - nisam znala što drugo reći.

- Nikad bolje! - nasmijala se i pokazala red velikih bijelih zuba.

- Muči li vas nešto? - približila mi se zabrinutog izraza lica.

- Samo sam malo umorna.
- Sigurno vam je teško samoj s malim djetetom - rekla je s notom suosjećanja u glasu.
- Znae kakva su djeca - rekla sam.
- Možete navratiti do mene na kavicu - predložila je.
- Pa... mogla bih - skoro sam je odbila, ali odavno nisam razgovarala s nekim tko nije teta iz vrtića.
- Odlično! - zahihotala se. Podsjetila me na Elu kad je bila sretna.

Dok smo se penjale, cijelo vrijeme me je gledala grba posuta velikim tratinčicama.

U hodniku me zapahnuo opori miris mačje hrane i duhana. Sijevnule su oči i iz mraka je išetala bijela perzijska mačka. Omazila se o Anisijinu nogu, a meni je uputila upitan pogled.

- Falila si mi ljubavi - Anisija se spustila na koljena uz glasno krckanje i provukla koščate prste kroz paperjasto krzno. Pogled mi je opet pao na grbu.
- Samo se vi raskomotite - upalila je svjetlo i pokazala na dnevni boravak na lijevoj strani. Upravo tako zamišljala sam boravak jedne čudakinje. Ofucan starinski namještaj izgreben od mačjih kandža, iskukičani stolnjak na stolu od orahovine, nakrivljene planine knjiga na podu, na stolu i policama, listići duhana raspršeni na parketu. Vratila se za nekoliko minuta s dvije šalice na pladnju.
- Dobro će ti doći - namignula je i sjela kraj mene. Ispila sam gutljaj. Pohvalila sam je, a ona se opet zahihotala.
- Svaki dan popijem i do četiri šalice. Cijeli dan prevodim pa mi treba puno goriva - rekla je.
- Slobodno reci Anisiji što te muči - dodala je. Njezine oči molile su za odgovor. Ni ona nije dugo razgovarala s nekim.
- Moja Ela... - počela sam. Anisija je kimnula i uhvatila me za ruku. Riječi su provalile iz mene. Kad sam se vratila kući, grlo me je boljelo i bila sam sto kila lakša, ali me je negdje duboko još grebalo. Izlanula sam da mi treba pomoć i ona se odmah ponudila.

- Daj mi samo pola sata s njom – izrekla je s takvom sigurnošću da sam odmah prihvatila njen prijedlog. Sinulo mi je da nisam normalna što ostavljam svoju petogodišnju kćer s nepoznatom ženom. Ali nisam mogla odbiti one molećive oči, topao, siguran glas ni – grbu.

Rekla sam Eli da ćemo imati gosta.

- Ko, ko? – navaljivala je povlačeći me za suknju.

- Susjeda.

- Koja? Imamo ih sto.

- Jedna s trećeg kata.

- Anisija? – brada joj je zadrhtala.

- Dušo, Anisija mi je puno pomogla ovih dana. Budi dobra, ok?

Dugo me je promatrala, kao da se želi uvjeriti da ne lažem. Kimnula je i nastavila crtati.

Kad sam se sutradan pojavila u boravku s Anisijom, Ela se zabuljila u nju. Anisija joj je prišla i pružila ruku. Ela me pogledala. Uputila sam joj ohrabrujući smiješak. Polako je ispružila ruku i rukovala se s Anisijom.

- Tvoja mama mi je rekla da voliš crtati – Ela je kimnula. Anisija je iz kožne torbe na ramenu izvukla kutiju s drvenim bojicama. To je izmamilo široki osmijeh na Elino lice. Prije dva dana izgubila je svoje bojice u vrtiću.

- Hvalaaa! – zgrabila je kutiju.

- Moram skoknuti do dućana – rekla sam. – Slušaj tetu Anisiju, može?

- Može! – ispalila je Ela. Je li stvarno u redu ostaviti je, pomislila sam. Ali, već je bilo gotovo. Anisiji sam prstom pokazala na daljinski upravljač na stolu. Podigla je palac u zrak.

U supermarketu preko ceste kupila sam vrhnje za kavu i čokoladu za Elu. Možda sam

trebala kupiti još nešto, ali se nisam mogla sjetiti. Htjela sam što prije doći kući i uvjeriti se da je sve ok.

Ušla sam u haustor i čula vrisak. Požurila sam uza skale, brže-bolje otključala vrata i uletjela u stan. Čula se „Havana“. Spustila sam vrećicu na pod i približila se poluotvorenim vratima dnevnog boravka. Sjedile su jedna kraj druge. Udarale su leđima o kauč kao klackalice i smijale se. U jednom je trenutku Eli ukosnica pala na pod. Skočila je s kauča i sagnula se da je podigne. Učinilo mi se da sam vidjela ispupčenje na majici s nasmijanim pčelicama. Vratila se na položaj. Ples je krenuo ispočetka. Odmah su uhvatile ritam. Jedan kratki udarac, zatim dva duga. Osjetile su glazbu. Počela sam tapkati nogom i tiho pjevušiti. Naslonila sam se na dovratnik, sklopila oči i prepustila se.

SVI SU POZVANI

Iris je sjedila i čitala na klupici u parku. Lupkanje potpetica počelo je prigušivati pjev vrabaca. Kad je zvuk utihnuo, podigla je pogled. Pokraj nje stajala je djevojka kratke ljubičaste kose ošišane na bob, u uskoj slip haljini i kaubojskim čizmicama na petu.

- Bok! - djevojka se nasmiješila i ispružila klizavi papir četvrtastog oblika. *Tulum stoljeća*, pisalo je nakošenim debelim slovima nalik onima na posterima za filmove iz osamdesetih. - Svi su pozvani - rekla je djevojka. Iza rubova papira provirivali su nokti s velikim očima ukrašenim trepavicama.

- Baš svi? - upitala je Iris sumnjičavo.

- Baš svi - potvrdila je djevojka i namignula joj.

Dramatično sporim pokretom stavila je pozivnicu u knjigu i prešla na suprotnu stranu ulice.

Okrenula je pozivnicu. Na poledini je bila napisana adresa. *Ulica Prvog studenog 1b*. Ispod adrese je nečija nespretna ruka nacrtala mapu. Kockica što je predstavljala zgradu bila je na desnom rubu mape. Iris nikad nije bila u predgrađu pa nije znala kako doći do tamo. Pogled joj je pao na pravokutnik s kotačima i brojem 842 naškraban duž linije što je vijugala do kockice. Pa da, kucnula je člancima prstiju po čelu. Prema mapi, autobusna stanica nalazila se preko puta parka. Iris je tek tad primijetila komadić plavog krova stanice prošaran krošnjama lipe. Prešla je cestu i sjela na metalnu klupu na stanici. Dugo nisam razgovarala s nekim, razmišljala je milujući grubi papir. Bit će lijepo gucnuti nešto, osjetiti tuđi dah na obrazu i smijeh u ušima.

Osim nje, stanice i ulične lampe nije bilo nikoga. U smjeru predgrađa nije prošao ni bus ni nijedan automobil. Uputila se pješice prateći mapu. Hodala je dugo. Htjela je na mobitelu provjeriti koliko je sati, ali su je s napuklog ekrana gledali samo obrisi komadića njenog slabo osvijetljenog lica. Nije imalo smisla vratiti se, a još manje odustati. Svaki put kad odustanem, ispostavi se da sam bila nadomak cilja, promrmlja ispod glasa gledajući kako se polako pale svjetla uličnih lampi. Napokon su se, kad je prošla zgradu zapuštenog trgovačkog centra, na horizontu pokazale tri visoke stambene zgrade, stisnute jedne uz drugu kao da se žele ugrijati.

Samo su prozori zgrade u sredini bili osvijetljeni. Irisino tijelo je pri pogledu na cilj zbacilo

sa sebe umor višesatnog pješaćenja i potrčalo prema zgradi.

Zgrabila je kvaku na vratima portuna, bilo je zaključano. Pozvonila je na parlafon. Prvo se čulo šuštanje, zatim glasovi ispremiješani s ritmovima elektroničke glazbe.

- Otvorite! - obratila se rebrastom zvučniku. Ni glasovi ni glazba nisu pokazivali namjeru da utihnu, a kamoli da se pretope u nečiji topao, ali pomalo pripit glas:

- Uđi, samo smo tebe čekali.

Duboko je uzdahnula, stisnula oči i svom snagom zavikala glasom promuklim od žeđi: - Znam da ste tu! - Zatim, s prizvukom očaja: - Dobila sam pozivnicu!

Prislonila je uho na parlafon. Smrdio je na vlagu i pišalinu. Glazba je stala. Sad će, pomisli ona i ponovno zgrabi kvaku na vratima.

- Idi ća i ponesi naš blagoslov sa sobom - doviknu glasovi kao jedan.

POLOŽAJI ZA PISANJE

Pisanje je jako nezgodno zanimanje. Treba se stalno namještati, sagibati, mijenjati položaje tijela da priča bude dobra ili koliko-toliko podnošljiva.

Nema toga što ona nije napravila. Ipak, nijedan položaj tijela nije bio dovoljan. Štoviše, priče su postajale sve lošije i nezgrapnije. Da sve bude gore, ni svakodnevni život više nije mogla podnijeti. Prolaznici su je gledali uzdignutih obrva, a ono malo prijatelja koje je imala joj je, s pritajenom zluradošću, savjetovalo: – Upiši korektivnu gimnastiku. Zgrbila si se.

Nije smjela odustati. Moram se još samo malo potruditi, mislila je. Ali, priče su bile jednako loše. Već je mislila da će poludjeti od očaja kada je jednog dana u gradu vidjela čovjeka koji se stalno zaustavljao i s tla skupljao komadiće drva. Smiješio se. Dosjetila se. Zaustavila se, položila ruke i koljena na hrapavi beton, a lijevo uho toliko približila tlu da je jasno čula priče cijeloga svijeta.

NEMA JABUKA ZA MAČKE

Svaki dan Linda bi se probudila u sedam, otišla u dućan, nahranila mačku i počela pisati.

Toliko je bila zadubljena u misli da ne bi čula kako je mačka doziva iz kuhinje. Kad bi ušla u spavaću sobu, mačka bi se trljala o Lindine gležnjeve. Zatim bi se popela na stol i njušila jabuke u zdjeli koje su svakim danom postajale sve trulije, ali ih Linda nije bacala jer je uvijek držala prozor otvorenim. Linda bi trepnula, pogledala mačku i rekla nježno:

- Ne, ne. Nema jabuka za mačke.

Mačka bi nakrivila glavu pitajući se - je li ova stvarno toliko glupa - i sjela na prozorsku dasku. Tog je dana napravila nešto drukčije. Gurnula je njuškicu pod Lindinu ruku, ukočenu nad laptopom. Zadržala se u tom položaju dok nije shvatila da više nema smisla. Preskočila je zdjelu i pogledala kroz prozor. Pružila je lijevu pa desnu šapu kao da opipava zrak. Povukla je stražnje noge prema naprijed i skliznula prema dolje.

Linda nije ništa primijetila, upravo je napisala rečenicu: „Kad si me pogledala, osjetila sam se živom.“

ZAKON ULICE

Bili su toliko blizu jedan drugome da su im se nosovi gotovo doticali (a nijedan nije imao dugi nos). Zatim je, nazovimo ih Charlie i Bill, Charlie uporno gledao u Billa, kao da želi smrviti njegovu pseću facu. Ogledavanje, usprkos dojmu, nije dugo potrajalo. Charlieju se trznulo rame – spremio se zamahnuti lijevom šakom na ukočenog Billa.

Nažalost, Bill to nije primijetio (možda je bio glup ili čak kratkovidan – tko zna, postoji bezbroj mogućnosti) i zato se u idućem trenutku zanjihao kao boksačka vreća i jauknuo od bola (zna se da muškarci teško podnose bol). Sad je čak i sličio na boksačku vreću – oko i područje oko njega bili su jarko crveni. Jadan Bill! Rado bih navijao za njega, ali trebam biti nepristran i napokon dovršiti ovu scenu kako sam i zamislio na samom početku, prije nego što sam upoznao Billa i Charlieja.

No, da nastavimo...

Sreća je jadnom Billu itekako okrenula leđa. Ohrabren sve tamnijom šljivom na Billovom oku, Charlie je sve brže izmjenjivao ruke. Lijeva, desna, desna, desna, lijeva, desna, lijeva, ne, zapravo desna – tako su se brzo izmjenjivale Charliejeve ruke da ni sam ne mogu pratiti. Imaš dojam da su Charliejeve ruke žive pa se jedna s drugom natječu koja je brža i koja će zadati jači udarac (zna se da su lijevo i desno od pamtivijeka smrtni neprijatelji).

Susret Charliejevih ruku i Billova svjetloputog krvavog obraza proizvodio je odvratan zvuk, tup i nalik pljusku – pljus, pljus, pljus. I toliko je bio glasan da su mi uši od njega pucketale – puc, puc, puc. Charliejevo lice ispunjavao je sve širi zubati osmijeh i isprekidano je dahtao. Znači li to da će se Charlie ubrzo umoriti i prestati? Znam što ćete (ako uopće postojite) reći: „pa ti si pisac, ti stvaraš te glupe likove!“ Ali, vjerujte mi kada kažem da ne znam ni sam! Stvar je u tome da sam šugav pisac koji ni vlastite likove ne zna kontrolirati. Eto, *mea culpa*! Možemo li nastaviti?

Iscrpljeni se Bill nije dao. Bio je gotovo ukorijenjen u kvrgavi pločnik. I on je dahtao, ali prigušenije – rukama je zaklonio svoje krvavo i izobličeno lice... Ispričavam se što opet moram prekidati priču, ali ne mogu se prestati smijati. Ova scena je za odvalit se! Ne mogu vjerovati da mi je izmakao ovaj detalj: visokog Billa širokih ramena i volovskog vrata mlati maleni Charlie s tijelom dvanaestogodišnjaka! Tko bi rekao da ta dva štapića mogu izobličiti ono volovsko lice!

Začuje se žamor. Ljudi su se počeli okupljati. Formiraju krug oko Charlieja i Billa. Starica u roza trenirci s crnom vrećom punom plastičnih boca prebačenom preko ramena, mladi bradonja u kariranoj košulji i pokidanim trapericama sa svojom djevojkom – tamnoputom plavušom gotovo nepostojećih obrva u pripijenoj cvjetastoj haljini – ekipa srednjoškolaca s blještećim mobitelima ispruženima uvis i napokon ja, koji ustvari nisam tu, ali se to sve događa u mojoj glavi, tako da sam zapravo ipak tu. Netko je zavikao. U idućem je trenutku nešto rozo skočilo na Charlieja.

Ona stara baba bogme je u formi za svoje godine. Charlie ju nikako nije mogao skinuti sa sebe. Napokon se dosjetio da je zgrabi za kosu. Povukao ju je za kosu tako jako da joj je strgnuo periku s glave.

- Kjaaaaa - zakriči baba, očekivano, glasom neke ptičurine i otrči u obližnji haustor.

Nova misao bljesnula je na Charliejevom licu. Spusti ruke na koljena i svom snagom lijevom rukom zvizne Billa u trbuh. Gad! Izmorio se od šaketanja i sad je dokrajčio jednog Billa na ovako kukavički način. Svi smo, a ja pogotovo, jer nisam mogao predvidjeti da će ovo pasti Charlieju na pamet, zajedno s Billom ostali bez daha. Baš kao da nas je Charlie tim posljednjim udarcem zbrisao s lica Zemlje.

KAKO SU IVU ANDRIĆA ZAMIJENILI S IVOM ANDRIĆEM

Ivo Andrić je običan čovjek. Svako jutro diže se točno u sedam i trideset. Ne treba mu alarm. Nekad u šali zna reći da njegovo tijelo vrši funkciju tog uređaja. Pažljivo se proteže, okreće glavu prema prozoru, razmišlja što će obući taj dan. Uvijek odabere suprotno od prvog odabira – neodlučan je. Doručkuje u maloj blagovaonici iz koje puca pogled na stan mlade tajnice odvjetnika F.-a. Dok maže maslac na kruh nastoji ne gledati prečesto u tom smjeru. Kada se uhvati kako gleda prema njenom stanu ne osjeća krivnju, samo se sjeti da je to, prema društvenim konvencijama, veoma neprimjereno. Nemam vremena za te sitnice, pomisli, odbaci ubrus u koš za smeće, jedva dotakne debelog sivog mačka koji drijema na stolici pokraj prozora, izuje papuče, obuče cipele, izađe iz stana i zaključa vrata.

Kada se bude prisjećao tog dana, morit će ga činjenica što je to bio dan kao svi ostali, što ništa, pa ni pokvareni sat, ni loše raspoređeni mačak, dlaka u kavi, nije ukazivalo na ono što će se dogoditi čim izađe iz haustora zgrade u kojoj mirno živi već četrdeset godina. Izluđivat će ga što ništa nije mogao predvidjeti.

Tek što je počeo odbrojavati korake do svog radnog mjesta, put mu je zapriječila grupica glasnih ljudi u balonerima s kamerama i mikrofonima u rukama. Netko od njih ga je ugledao i viknuo: – To je on! Poneseni dugo očekivanim uzvikom, okrenuli su se prema njemu i iskesili zube. Neki su imali male, pravilno poredane, neki velike, isturene, a nekima su nedostajali prednji zubi. Prestravljen do srži svog bića, Ivo Andrić je ostao ukopan u mjestu.

Proželi su ga trnci kad je čuo promukli glas jednog od reportera: – Gospodine Andriću, prije samo sat vremena osvojili ste Nobelovu nagradu za književnost, kako se osjećate?

Kako se osjećao? Kao da su ga zamijenili s nekim.

MISHIMINO NASLJEĐE

Prije nego što je počinio samoubojstvo, Yukio Mishima je najbližim prijateljima povjerio da se na njegovom pisaćem stolu nalazi djelo koje će mu osigurati vječnost ne samo u japanskoj, nego i u svjetskoj književnosti.

Nakon šoka prouzrokovanog viješću o neuspjelom puču i Mishiminom *seppukuu*, prijatelji su se dogovorili da će kao dokaz odanosti svom slavnom prijatelju što prije osigurati objavu njegova neprikosnovenog umjetničkog djela.

Tijela su im zadrhtala od uzbuđenja kad su otvorili vrata radne sobe i ugledali uredno složene papire na Mishiminom stolu.

Ono što su osjetili pri pogledu na naslov otisnut pisaćim strojem bi se najblaže rečeno moglo opisati kao zbunjenost.

Naslov je glasio: *Kako se riješiti akni u menopauzi*.

MASTERCLASS

Margaret Atwood je na svom *masterclassu* dijelila spisateljske savjete. Zadnji je, napomenula je ozbiljnim glasom, ključan.

Nikad nemojte dopustiti partneru da vas vidi голу. Recite mu: „Pričekaj ljeto.“

JOZEF SE BUNI

Poštovani gospodine Kafka,

U ime svih stanara ove zgrade, usrdno Vas molim da umirite svog kukca. Po cijele noći proizvodi one svoje odvratne žoharske zvukove i cijeloj zgradi ne da spavati.

Ukoliko ga ne možete umiriti racionalnim uvjeravanjem, u povjerenju Vam predlažem da mu zabijete jabuku među ticala – to je njegova, da tako kažem, Ahilova peta. U nekoj knjizi, čijeg se naslova ne mogu – ni da me ubijete – sjetiti, pročitao sam da to sasvim sigurno upali.

Srdačno Vas pozdravljam,

Dipl. iur. Jozef K.

(predstavnik stanara)

KAO POKVARENI RADIO

Kad je bila u petom razredu, kupili su mali sivi radio. Iz njega su treštali baršunasti glasovi radijskih voditelja, nostalgija starih hitova, bijela buka izgubljenih stanica, uhoparajući jinglovi i generičke poskočice. Dvanaest godina poslije, radio dobro radi, preživio je bijele kukce u kutiji za kazete, zapletaj vrpce, poplave mlijeka, udarce s bočne i prednje strane. Ona se, s druge strane, osjeća dotrajalo.

ONDAŠNJE SUBOTE

Kad je imala četrnaest godina, bez ikakvog povoda ju je uhvatio nemir. Sjedila je s mamom u kuhinji i slušala radio. Nešto u načinu na koji su se zrake sunca oslanjale na zgrade vani, ili pak misao da još jedna subota prolazi a ona i dalje ne zna što želi, podigla ju je na noge.

Mama ju je pogledala i rekla joj: – Izađi i optrči pet krugova oko zgrade. Bit će ti bolje.

Izašla je i optrčala pet krugova oko zgrade.

Vratila se kući sva zadihana i znojna, s mirisom propupalog badema u kosi. Pluća je nisu pekla od napora, već od riječi kojima će napokon toj kravi reći šta je ide.

Ušla je u kuhinju, ali mame nije bilo. Na mjestu na kojem je sjedila stajala je šalica, a u njoj su se još vrtjeli mjehurići na tamnoj površini. Netko je tek promiješao kavu.

SJEĆANJE

Marija nije spavala cijelu noć, a nakon jutarnje kave izgrizla je nokte do krvi. U 11 je otišla na glavni kolodvor dočekati Milana. Prošlo je više od dvije godine. Izašli su svega nekoliko puta, ali su se cijelo vrijeme dopisivali opijeni planovima o budućnosti koju će provesti kada Milan zaradi dovoljno novca za zajednički život.

Dok je gledala kroz prozor tramvaja zamišljala je kako mu trči u zagrljaj i ljubi ga do iznemoglosti. Na kolodvoru nije bila velika gužva pa je stala točno kraj izlaznih kliznih vrata odakle je imala dobar pogled na ljude koji se dolazeći s perona spuštaju stepenicama. Prošlo je jedanaest, a Milan još nije došao. Nije htjela odmah pitati za njegov bus na šalteru, već je odlučila pričekati još pet minuta. Čupkala je izvučeni konac na rukavu kaputa.

Netko ju je zazvao. Uplašila se kad je vidjela kako joj se ruka ukočila. Pogled joj je bio u ravnini sjajnih muških cipela koje su se spuštale niz stepenice. Zatim je ugledala nasmijanog muškarca. Lice mu je postajalo sve jasnije i sličnije Milanovom, ali je bila sigurna da to nije on. Zaustavio se tek kad su im se nosovi gotovo dodirnuli.

Odgurnula ga je i zavikala, ali ne dovoljno jako da je netko čuje: – Jesi li ti normalan?

– Što se dogodilo – upita muškarac – zar ti nije drago šta me vidiš?

– Milane?

Muškarac se nasmiješi.

– Nije valjda da me nisi prepoznala – reče i zagrli Mariju. – Jesi li nedavno imala potres mozga? – upita u šali i pogladi je po obrazu.

– Ne – reče ona, još ga gledajući kao stranca. – Stvar je u tome što ne izgledaš onako kako sam te zapamtila.

Da, to je bio njegov glas, njegovo lice. Ali kao da je nedostajao neki detalj, nijansa koja bi ga izjednačila s Milanom iz Marijinog sjećanja. On slegne ramenima.

– Ne možeš vjerovati svojoj glavi. – Zatim ispruži ruku i reče: – Idemo na ručak.

Marija je dugo promatrala njegovu ruku. Uhvatio ju je strah pri pomisli da više ne može

vjerovati svojim sjećanjima. Ako ovaj Milan ispred nje ne izgleda onako kako se sjeća Milana s kojim je spavala prije dvije godine, koliko su onda lažna i druga njezina sjećanja?

Trčala je sve dok se kolodvor nije pretvorio u mrlju.

NESTAJANJE

Sinoć sam u kinoteci gledala njemački film. Kada se pojavilo lice glavnog glumca, zaljubila sam se. Lice mu je bilo tako blago i tužno da sam ga poželjela dotaknuti i reći mu da ću zauvijek biti pored njega. Drhtala sam gledajući kako se on oklijevajući približava, a zatim ljubi glavnu glumicu, prstiju utisnutih u njezin mekani struk.

Iskobeljala sam se iz predzadnjeg reda, uzdišući kao da sam ja bila s njime u sceni. Pljuštalo je pa sam se sklonila u kafić iza ugla. Sjela sam u kut, naručila pivo i počela ovo pisati. Nesvjesno sam podigla pogled s papira i ugledala njega. Srce mi je zalupalo tako snažno da mi se na tren učinilo da je ono jedini organ u mom tijelu. Je li ovo stvarno? Je li izašao iz platna nakon što su svi izašli iz dvorane? Što ako haluciniram?

Teška drvena vrata su zaškripala. Pojavile su se dvije dugokose i dugonoge manekenke. Sjele su pored njega. Svi su se smijali. Izgledali su glamurozno sa svojim zveckavim nakitom i blještavim zubima. Jedna od djevojaka roktala je dok se smijala, ali to nije umanjivalo njezinu privlačnost.

Zatim se pojavio fotograf. Svi troje su se ukočili i iskesili zube. Preko njih je prešao bljesak fotoaparata. Opustili su vilice i nastavili pričati. Fotograf je nestao. I ja sam poželjela nestati. Zaljubila sam se u čovjeka u čiji svijet uopće nisam pristajala. Moji zubi su žuti, koljena kvrgava, kosa zapetljana u čvorovima i ruke mi se često tresu. Zaljubila sam se u muškarca za kojeg ne postojim. U redu, zaključila sam opirući se očajanju. Ako ne postojim za njega, neću postojati više ni za koga, ni za ovaj svijet.

Zatvorila sam oči. Njega i manekenke prekrilo je mrak prošaran sivkastim mrljama – ostacima svjetla. Nestani, nestani, nestani, ponavljala sam sve dok me tijelo nije poslušalo i nestalo. Zadnje su nestale ruke, papir je izveo piruetu u zraku i sletio na pod, a čaša je prsnula u tisuće svjetlucavih komadića.

On se okrenuo i pogledao prostor koji sam do maloprije zauzimala. Lice mu se zgrčilo. Htjela sam mu reći da se ništa strašno nije dogodilo, ali sam se sjetila da više nemam glavu, a time ni glas. Kako sam ga onda mogla vidjeti, njegovo čisto lice uzvinutih, pravilnih obrva i namreškane brade? Nisam nestala, samo sam nevidljiva za druge, upravo onako kako sam maloprije poželjela. Ustao je od stola, pozdravio polupijane manekenke, navukao kaput i glave uvučene u ramena izašao na ulicu. Iako to nije znao, izgledao je kao čovjek koji nije

shvatio što je propustio.

ŽENA OD ČELIKA

Počelo je s jednim udarcem. Stajala sam ispred njega i promatrala smjenjivanje emocija na njegovom licu – čuđenje, zbunjenost, a zatim bijes koji mu je neobrijane obraze obojao u crveno. Podigao je ruku iznad glave, zamahnuo i udario me. Pljuska je odjeknula prostorijom. Odzvanjala mi je toliko dugo u ušima da sam zaboravila čime sam ga izazvala. Pala sam na pod, osupnuta snagom skrivenom u njegovoj maloj, dlakavoj ruci. Ni glasa nisam isпустиła, kao stvar. Prešao je rukom kroz kosu, popravio košulju i nastavio piti kavu.

Udarci su se ponavljali svaki dan, u istom ritmu. On bi me udario, ja bih se zaljuljala i ostala na nogama. Nekad bih se, da ne padnem, uhvatila rukama za stolicu, kuhinjsku ploču ili bilo koji čvršći predmet. Pritom bih se nakrivila kao strana trokuta. On nije bio svjestan svoje snage. Zapravo, mislim da nije bio ničega svjestan. Oči bi mu se zamaglile, a vilica stisnula. Gotovo uvijek bi mi šiknula krv iz nosa. Bila sam svjesna samo udaraca i želje da izdržim tu rundu. Očeličila si, rekao je jednom s objektivnošću znanstvenika. Zvuči glupo, ali sad znam da sam to radila jer sam htjela napokon biti dobra u nečemu. Pa makar to bilo trpljenje udaraca.

S vremenom me više nije udarao iz bijesa, nego iz navike, a možda je naprosto volio osjet uzdrhtalog mesa pod rukom. Ubrzo je shvatio da sam žilava, da se ne dam. Jednom sam ulovila smijeh ugodnog čuđenja dok me udarao. Udarci su postali sve učestaliji i jači. Htio je vidjeti dokle može ići, to jest, koliko ja mogu izdržati. Odmah sam ga prozrela. Muškarce sam uvijek čitala kao otvorenu knjigu, ali iz sažaljenja bih im dopuštala da rade što žele.

Odlučila sam biti stabilna kao drvo. Ukorijeniti se u parket ili pločice – ovisno o tome gdje me je tukao – nisam mu htjela dopustiti da me sruši. Kada bi se zadihan i znojan udaljio od mene i srušio na naš krevet, ja bih ostala na nogama. U tom bih položaju čekala dok ne zaspe, srušila se na pod, brisala krv rukom i plakala od sreće.

Naše tučnjave su se preselile u moje snove. Stojimo u kuhinji, suočeni jedno s drugim, iza njegovih leđa se kroz prozor urotnički provlači zalaz sunca. Sa svakim udarcem moja koža postaje sve deblja, a njegova ruka sve crvenija. Jedne sam se noći pretvorila u čelik. Ruka mu je dohvatila moje rame. Ispustio je kreštav uzvik i brzo povukao ruku k sebi. Dlan mu je bio crven. Na jednom su se mjestu pojavile rupice krvi. S čuđenjem smo gledali igru svjetla na glatkom, sivom ramenu. Podignula sam ruku – bila je preteška. Dotaknula sam kožu –

naježila sam se od hladnoće. Njegove su se oči zaokružile od šoka, a usta su mi se raširila od smijanja.

Iduće jutro, dok je pio kavu, upitao me: – Šta si to lijepo sanjala?

– Baš ću tebi reći – rekla sam priželjkujući još jednu rundu. Dim njegov cigarete se uzbibao, on je ostao miran. Budala, ništa ne zna. Otkad sam sanjala taj san, njegovi udarci me više nisu boljeli, niti sam se morala za nešto pridržavati. Stajala sam uspravno, prebacila sam težinu na noge. S trećim su se udarcem pojavile kapljice krvi na njegovom čelu. Dotaknula sam nos i osjetila krv. Dotaknula sam kosu, ljepljivu i vlažnu, prsti se nisu dali raširiti. Teče krv, krv iz filmova, krv iz tijela koja postoje samo na ekranu.

Ispred sebe vidim ženu i muškarca. Muškarčeva ruka siječe zrak i slijeće na ženino tijelo. Oči su joj otvorene, ali ne trepću. Ispod krvi nazire se bljedilo njezinog lica. Moram joj pomoći. Osvrćem se po kuhinji. Tražim neki predmet. Bilo što. Moram ga zaustaviti. Nešto je bljesnulo. Na polici iznad mikrovalne pećnice ugledala sam čeličnu kutiju za kruh. Uzela sam je i odvagala u rukama. Nije teška, ali mislim da će biti dovoljno čvrsta. Naciljala sam njegov trbuh, razmekšan i rastegnut od godina. S prvim sam mu zamahom prekinula dah.

– Uah! – izašlo je iz njegovih usta. Koljena su mu bubnula na kuhinjske pločice i uhvatio se za trbuh. Udarila sam ga po usjeku između lopatica. Gornji mu se dio tijela podizao i spuštao, zatim se predao podu. Nakon nekog vremena se prestao micati.

Osjećala sam se kao da sam se upravo probudila iz dubokog sna, samo što nemam kožu od čelika. Prstom sam dotakla tijelo na podu, ali ono nije bilo dovoljno stvarno.

VAŽNO JE IMATI HOBI

Jučer sam izgubila muža. Prevrnula sam nebo i zemlju, ali njega nije bilo nigdje. Ispario. Visokog je rasta i krupno građen tako da su male šanse za isparavanje. Nisam mogla odoljeti proviriti je li se možda sakrio iza frižidera, u vešmašinu ili možda u torbu. Da, tražila sam ga tamo: zna se da su ženske torbe rupe bez dna! Mislila sam da je to šala, da je vjerojatno prvi april – nije, provjerila sam na kalendaru.

Laganih pokreta, gotovo pocupkujući, tražila sam ga po stanu. Bila sam toliko uživljena u potragu da sam u jednom trenutku zazviždala. On se samo igra sa mnom, srce moje malo. Nije mu lako, gnjave ga na poslu, gnjavim ga ja doma. Kad se skinu, čarape se moraju odnijeti u koš za pranje, noge se ne smiju stavljati na stol. Nije valjda da mi se zbog toga osvećuje, sinulo mi je kad sam se našla kako otključavam ladice njegovog radnog stola.

Pronašla sam ga u kredencu ispod umivaonika. Halogeno svjetlo je okrnulo njegov dugi vrat i torzo. Rana na vratu zatvorila se do kraja. Odahnula sam. Glava nije bitna, nju ne volim.

Jadničak, ruke su mu ledene i čujem kako mu srce lupa kao u pokislog kosa.

– Jesi li dobro? – promrmljam milujući napete mišiće pod baršunastom kožom. – Oh, glupa ja, pa on me ne može čuti – kucnem se po čelu člancima prstiju. Poljubim mu srce i uzmem ga u naručje. Spremit ću ga u smočnicu s ostalima.

OBESTJELESITI SE

Mrzila je svoje tijelo. Smetalo joj je u svemu – noge joj se ne bi pomaknule u trenucima opasnosti, jedna ruka bila je kraća od druge, a prsni koš joj je bio u obliku trapeza. Kao da je genima prije njenog rođenja bilo dosadno pa su se odlučili malo poigrati.

Čudno, ali drugi nisu primjećivali njezine tjelesne mane. Dapače, kad je odrasla, muškarci su joj upućivali pohotne poglede i zviždali za njom, a ženama su se oči sužavale od ljubomore. Da potakne gađenje, oblačila je široku odjeću, prestala se tuširati, iako je kosu nastavila prati dva puta tjedno – ali tijelo bi uvijek davalo signale u vidu boli ili svrbeža da postoji, upozorenja da ono ima zadnju riječ.

Ono što je uskraćivala tijelu, nipošto nije uskraćivala mozgu. Naučila je čitati u četvrtoj godini, u šestoj je odslušala svih dvadeset Pimsleurovih tečajeva engleskog, odvezla se autobusom do britanske ambasade i položila C2 certifikat, a u dvanaestoj je obranila doktorat na Stanfordu na temu *Redundantnost fizičkog aspekta homo sapiensa*. U osamnaestoj je naučila razliku između istoka i zapada.

Što je bivala starijom, problem tijela više nije bio samo teoretski, već i fizički, te joj je ometao svakodnevni život. No, kako je bila genij, uspjela je doći do rješenja. Ne zna se kako, jer sedam mjeseci nije izlazila iz kuće.

Sad ću napokon moći hodati ulicom uzdignute glave, navodno je rekla svojoj zaprepaštenoj majci prije prvog izlaska u novom izdanju, ne primjećujući ironiju u svojim riječima. Međutim, nije bila naivna, znala je da će neko vrijeme ljudi gledati za njom, da će se o njoj pisati širom svijeta, da će je fotografirati, ali i da će za sedam dana utonuti u kolektivni zaborav. Zato je vrijedilo stisnuti zube i izdržati oluju.

Prošlo je sedam dana, ali još nije prošlo njezinih petnaest minuta slave. Činilo joj se da su ljudi sve izbezumljeniji njezinom novom pojavom. Jednog jutra, kad je išla na pazar po kiticu peršina za juhu, na prvom semaforu naišla je na tri starije žene u sjajnim, roza trenirkama. Gledala je ravno u semafor, uzalud pokušavajući ne privući pozornost na sebe.

– Obestjeles'la se! – zavrištala je jedna od baba i pala u nesvijest prije nego što se uspjela prekrstiti. Zvuk pada njenog krhkog tijela na tlo i vriskanje druge dvije babe privuklo je ljude koji su tuda prolazili. Pritrčali bi s izrazom brige na licu, ali bi im se pri pogledu na

glavu u zraku donja usna otkačila od gornje. Tek je nakon nekoliko minuta netko bio dovoljno pribran da izvuče mobitel iz džepa i uslika glavu.

Nikome nije čudno kad se kokoši vode na povodcu, kad ljudi utjeruju pravdu kalašnjikovom i prolaze pokraj reklama i postera za filmove s obezglavljenim tijelima, kad u noći gore automobili, ali žena bez tijela sablažnjuje. Navodno je vrištala izvodeći bijesne male piruete pred sve većom gomilom i bljeskovima fotoaparata na mobitelima.

Naglo se zaustavila kad joj je sljepoočnicu okrznuo kamen što ga je bacio neki mulac.

- Uništimo čudovište! - netko je zavrištao. Ohrabrena pozivom, gomila je nahrupila na djevojku kao val. Podigla se iznad svih. Dok je gledala njihove uspaničene razdjeljke shvatila je da se može penjati još i još i još, sve dok nije otišla negdje gdje joj ni glava neće više trebati.

GLAVE, LJUDI I KNJIGA

Na svakakve sam načine tražila mjesta gdje me neće naći. Prvo sam počela od glave, sklopčala sam se u mislima, usporila disanje i počela odbrojavati.

- Jedan, dva, t... - nisam stigla ni do tri kad me je nešto povuklo za noge i odnijelo na zasljepljujuću svjetlost. Zatim sam se zavlačila u druge ljude. Razapinjala sam šator od čežnje u njihovim srcima i pravila se da sam smrtno zaljubljena u njih. Prislonila sam usne na njihove i počela odbrojavati.

- Jedan - nisam stigla ni do dva. Netko me povukao za kosu i opet izvukao na svjetlo. Ovaj put se nisam bojala da ću oslijepiti, otvorila sam oči i upila svjetlo u sebe.

Bježala sam na planine, utapala se u morima i oceanima, probijala tunele i zavlačila se u najmanje pukotine, ali bi me te ruke uvijek napipale i vratile na površinu.

Jednom sam se dosjetila - pa zašto se ne bih zavukla u onu tamo knjigu što leži na stolu i kao Penelopa čeka da je neko otvori? Osim toga, ovdje ne dopire njegova moć i nikad mi više neće moći nauditi. Otvorila sam knjigu, rukama se uhvatila za rubove korica, pa se prebacila preko.

Počela sam odbrojavati: - 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10... - stigla sam do 100. Ništa me nije dotaknulo. Ništa me nije zgrabilo za kosu, noge ili ruke.

Nikad me neće pronaći. Za tim nema potrebe, jer sad živim sasvim drugačijim životom od onog od kojeg sam bježala.

LJUDI IZ DIVLJINE

Nikome iz njezine prošlosti još nije palo na pamet da živi na napuštenoj jahti nasukanoj na obali otoka. Napokon je bila sretna. Posjedovala je valove što su zapljuskivali pramac broda, borovu šumu iza leđa, sjajne guštere i kukce koji šušte u travi, sunce, zrikavce, tople noći. Pobjegla je od života na kopnu. Tamo nije vjerovala u ljubav niti u prijateljstva. Istina, bilo je odbljesaka sreće, ali to je više nije moglo zadržati.

Nije imala nikakvog kontakta s drugim stanovnicima. Samo bi jednom mjesečno obukla bakinu ružičastu haljinu i pješačila do supermarketa udaljenog nekoliko kilometara južno od obale. Tamo bi je uvijek dočekao starac. Izgledao je kao da je izašao iz devetnaestog stoljeća. Popravio bi točkastu leptir-mašnu, maknuo *bowler* šešir s čela, savio leđa i čudnim naglaskom, nimalo sličnom ijednom otočkom, upitao:

- Isto kao i prošli put?

- Da - odrezala bi ona, pogleda uperenog u šarene limenke na polici iza njega.

Sljepačke oči su u njoj odmalena izazivale jezu. Dugo je bila uvjerena da su takve zbog vječnosti provedene zureći u mrak lijesa. Kad je odrasla, ovu je naivnu zabludu zamijenilo uvjerenje da te bijele oči vide u drugima ono što oni sami ne vide. Na zvuk ženinog glasa, starčeve bi se oči usredotočile na točku u ravnini njene glave. Iskrivio bi usnice i rekao:

- Dušo, treba li ti još nešto?

- Ne - odgovorila bi gledajući u pod i užurbano stavljala kupljene stvari u platneni ruksak.

Jedne večeri nije mogla zaspati jer joj je misli opsjedalo njegovo lice i pitanje: - Zna li on?

Koliko god joj je zdravi razum nastojao dokazati da to nije moguće, na dnu utrobe je titrao strah da je razotkrivena.

Nekoliko neprospavanih noći dovelo ju je do ruba. Iz ladice je izvukla pištolj koji je ponijela u slučaju obrane od znatiželjnika. Sa starčevim bijelim očima u glavi, odšetala je do njegove trgovine. Mjesečina se ljeskala na limenom krovu kad je rukom razmaknula zavjese od šarenih perlica. Starac je sjedio na drvenom bančiću u prostoriji odvojenoj od one koja je služila kao dućan. Nije primijetio da ona stoji na pragu, udaljena tek nekoliko koraka.

Udubio se u molitvu. Sjetila se da joj je baka govorila da je grehota prekidati nekog u molitvi. Veća je grehota živjeti ovako, pomislila je i krenula prema starcu. Onako savinut, izgledao je manji nego inače, ali i opasniji. Mogla ga je zamisliti kako se noću, dok ona spava, penje po njoj i traži nove ulaze u njezinu savjest.

Pištolf je škljocnuo u njenoj ruci. Starac se okrenuo prema izvoru zvuka. Nije mu mogla dobro vidjeti lice, ali je osjetila njegov smirenost. Zatvorio je oči i rekao:

- Naših se demoni ne možemo riješiti ne zato što nas stalno sustižu, nego zato što su u nama.

Otvorio je oči upravo dok je metak letio prema njemu. Izašla je iz prodavaonice i bacila pištolf u obližnji grm. Tek što je napravila nekoliko koraka, poskliznula se na rosom posutu travu. Samo ju je Mjesec vidio. Ili joj se barem tako učinilo.

IZVEDBA ŽIVOTA

Tko god navrši dvadeset pet godina, dužan je javiti se žiriju koji vrši evaluaciju životnih sposobnosti.

Dugo sam strepila od tog poziva jer sam naslućivala što će se dogoditi. Mogla sam pobjeći, kupiti jednosmjernu kartu za inozemstvo ili uzeti neplaćeni dopust, zaključati se, isključiti mobitel, spustiti rolete i čekati da me zaborave. Ali žiri ne zaboravlja, jer im je zadaća dovlačiti čudakinje do središnjice u predgrađu.

Upale i crvene oči, izgrizeni nokti, dugi periodi samoizolacije, u rijetkim slučajevima socijalizacije, grize nevine građane za uho ili se upušta u promiskuitetne odnose...

- Ne grizem nokte - prekinula sam monotone glasove. Već sam sat vremena stajala na nogama i slušala nabranje svojih mana. Kao da to već i sama nisam toliko puta radila.

- Oдавде vam se vide rane ispod noktiju - pokazali su na moje ruke. Polako sam ih stavila iza leđa i kimnula da nastave.

Žiri me nije ni pogledao. Čim su oćutjeli tišinu, nastavili su: - Velik broj izostanaka sa sastanaka kućnog savjeta, nezainteresiranost za ogledala, udovi zakrčljali od sjedenja, manjak ambicije za napretkom u poslu i želje za zasnivanjem obitelji.

Prošla sam rukom kroz kosu. Koliko me još misle mućiti?

- Gospodo, zaista vam ne možemo dati prolaznu ocjenu - govori žiri jednoglasno dok briše ionako sjajna stakla svojih naoćala. S njih su me gledala moja izoblićena lica nalik na ribe uhvaćene u ribarsku mrežu.

- Ali, za strast treba hrabrost - zavikala sam. - „Strast“ je tako jednostavno izgovoriti i mahati njome kao transparentom, ali mi ju je nemoguće ostvariti.

Odmahnuli su rukama, gledajući me kao psića koji se ne može popeti uz stepenice.

- Strast! - promrsili su nakon nekoliko trenutaka - kao da je strast potrebna za biti zdravim ćlanom društva - rekli su s natruhom tuge u glasu. - Dovoljno je živjeti po pravilima. Ti si ih prekršila i zato te...

Umalo sam ustuknula i pognula glavu pred nadolazećom osudom, ali sam vidjevši sunce koje se razlijevalo iza njih otvorila širom usta, usisala ga i na preneražen žiri izrigala vatru.

Na žalost, na vrijeme je priskočio mladi pripravnik s protupožarnim aparatom. Nakon što je pripravnik svakom članu namazao opekline maslacem, žiri me s krvožednom radošću osudio na povratak kući s riječju „NEDOVOLJNA“ žigosanom na čelo.

IZLOŽBA UŽASA

Prema službenom izvješću Ministarstva kulturnog i duhovnog uzdizanja, najposjećenije izložbe ove godine bile su izložbe užasa.

Svakog posjetitelja, bez obzira na njegovu dob, spol, rasu, vjeroispovijest i spolnu orijentaciju, obuzimao je identičan osjećaj zadovoljstva, kakvo nikada nisu, niti će opet, osjetiti, pri pogledu na izložene užase: čovjeka kojeg razdiru epileptični grčevi, grupu majmuna koje glavama lupaju po mašinama za pisanje i nastoje napisati *Hamleta*, ženu nevidljivih grudi i bokova, isprebijanog beskućnika crne kože i kosih očiju koji leži u vlastitoj krvi.

Međutim, izvješće Ministarstva napominje da je osjećaj zadovoljstva izostao samo pri pogledu na zadnji izložak, odvojen od ostalih bijelim zidom: žena koja sjedi na običnoj drvenoj stolici i gleda u posjetitelje smiješeći se.

Nijedan posjetitelj nije mogao objasniti osjećaj koji je u njemu izazvala. Jedan od njih ga pokušava opisati ovako: čim se prijeđe u prostoriju u kojoj sjedi ta žena, osjeti se promjena ugođaja. Kao da se sva svjetla pozornice okrenu, umjesto prema izvođaču, prema publici. Odjednom te obuzima nelagoda, znoj ti izbija ispod pazuha, na dlanovima, na čelu, otkucaji srca postaju sve brži. Žena gleda u sve posjetitelje, ali svatko od njih misli da gleda točno u njih i da ih polako počinje razaznavati. Što joj je širi osmijeh, kao da sve više prepoznaje onoga kojeg gleda, napokon joj naviru sve uspomene i asocijacije vezane uz tu osobu. Njen pogled i osmijeh postaju sve nepodnošljiviji. Posjetitelji se ne mogu ne zapitati: kako ova nepoznata žena zna sve o meni? Ne sjećam se da sam ikad vidio tu ženu, a imam osjećaj da me poznaje bolje od mene.

Uskoro shvaćaš da više nema smisla postavljati pitanja. Ona je ti. Ona je ja. Ona smo mi. U isto vrijeme svi otvore usta da ispuste krik, ali srećom, zaštitari se trgnu iz sna, rukavom obrišu slinu i odvuku ženu iz prostorije. Na oči ti se spusti magla, a žena u nekoliko trenutaka postane daleka, beznačajna uspomena.

Kasnije, u sigurnosti svog doma, obećaš si da ćeš opet otići na izložbu užasa.

KATARZA

Povremeno bi je spopala pomisao da ne zna tko je. Čudno, jer je znala sve o sebi. Imala je ime i prezime, znala je tko su joj roditelji, vlastitim trudom zaradila je diplomu, radila posao koji voli i davala ljubav i vrijeme dragim osobama.

Sve češće je maštala o požaru, automobilskoj nesreći ili nekoj drugoj katastrofi koja bi joj otkrila njenu bit. Spasila bi staricu iz goruće zgrade, bacila se pred jureći auto da on ne udari mačića ili bi se samo poskliznula u kupatilu nakon tuširanja i udarila glavom o kadu. Naravno, preživjela bi, ali taj događaj bi prebrisao sve što je dotad napravila i izgradila bi se otpočетка. No, veliki preokret nikako nije stizao. Život je curio kao voda iz slabo zatvorene slavine.

- Možda trebaš promijeniti pristup - rekao joj je preko telefona prijatelj kojeg je cijenila jer je citirao Nietzschea. - *Ti prizovi katastrofu. Izađi vani, potuci se s nekim, baci se pod auto... Ono što te ne ubije, to te ojača.*

Ali kako nije znala tko je, ostala je doma.

VELIKI OPONAŠATELJ

Bogu je tog poslijepodneva bilo dosadno. Vrtio je bradu oko kažiprsta i gledao kako sveti Petar okopava vrt oko vrata u raj. Kad je sveti Petar kihnuo, pala mu je napamet genijalna ideja. U rangu s onom da Izraelce četrdeset godina vodi kroz pustinju do Obećane zemlje ili da Isus obavlja njegov prljavi posao na Zemlji.

Odlučio se prurušiti u vraga i plašiti prolaznike na ulici. – Koji dobar tajming – uskliknuo je gledajući u kalendar – pa danas je Noć vještica. Spustio se na zemlju neopazice, suzdržavajući se da ne poskakuje u zraku. Ali ni najduhovniji ljudi nisu osjetili njegovu prisutnost.

Muškarci na ulici su mu prilazili sa smiješkom, prijateljski ga lupkali po leđima i zvali na pivo, djeca su ga povlačila za rep moleći da im pokaže kako iz uha izvlači kovanice, a žene su ga zavjerenički pogledavale i rukama mu davale znakove koje nikako nije mogao razumjeti.

Oni su svi, a ja sam jedan, shvatio je. Zatresao se od samoće. Prešao je rukom kroz kosu bjelju od anđeoskih krila. Sa Zemlje mu je gledanje okopavanja vrta bila gorkoslatka uspomena, kao kad se smrtnici prisjećaju svog prvog poljupca. Već je htio uzaći na nebo kad je ugledao gomilu okupljenu oko čovjeka koji je izgledao kao on. Imao je dugu bijelu bradu i haljinu bjelju od anđeoskih krila, zapravo bjelju od one koju je Bog ostavio na nebu. Većina ljudi pobjegla je od čovjeka, lica ukočenih od užasa, a samo su neki kleknuli na pod i poklonili mu se.

– Bože, Bože – izvikivali su njegovo ime. U tom mu se trenutku njegovo ime učinilo tako strano i beznačajno da je zbacio kostim sa sebe i pogledao prema nebu crnom od jata ptica u bijegu prema jugu.

– Prestar sam za ovo sranje – promrmlja si u bradu i vrati se u raj pomoći svetom Petru.

ŠTO VEĆE, TO BOLJE

Kad je bio dječak imao je jednog boga kojeg mu je dao svećenik na dan njegova krštenja. Bio je toliko malen da je mogao svugdje stati – u igračke, džepove hlačica i košuljica, u njegove uši, pupak i obrve. Ali kada bi ga dječak stavio u svoju glavu, postajao bi tako velik da nije bilo dovoljno mjesta za mozak.

Kasnije, kad je već narastao, više nije koristio riječ velik, nego beskrajan.

ONDAŠNJA PRIJATELJSTVA

Postojalo je doba kada su Čovjek i Smrt bili dobri drugovi. Čovjek bi pozivao Smrt (ali češće bi ona samu sebe pozvala) ne samo na groblje, crkvu ili u knjige, već i kod sebe doma. Čovjek je dopustio Smrti da proviri u svaku prostoriju, da vidi kako je lijep pogled s prozora spavaće sobe na vrt s ružama penjačicama, da vidi nove zavjese koje je žena našla po veoma povoljnoj cijeni na tržnici, da opipa glatkoću novog stolića u dnevnom boravku. Pjevali su, pisali pjesme jedno o drugom, čak bi i zaplesali tango. Kad bi naposljetku došlo vrijeme za odlazak, Smrt bi strpljivo čekala kraj Čovjekovog uzglavlja ili gdje god ga je trebala uzeti sebi.

Rijetka su prijateljstva koja zauvijek traju. Nažalost, prijateljstvo Čovjeka i Smrti nije bilo među njima. I najmanja sitnica može potaknuti trajan raskid među prijateljima. Neki se posvađaju zbog stvari, neki zbog omaške na jeziku, neki zbog žene, djeteta, starice, knjige, filma, komada kolača, a neki zbog tko zna čega. Kada se god spomene prijateljstvo Čovjeka i Smrti, i netko zapita zbog čega su se posvađali, osoba koja priča priču će reći: - *bokćegaznat.*

KLICA

Bog u sebi sadrži klicu zla – zaključí domaćica izvlačeći vilicom crnu točku iz žumanjka.

POD MOSTOM

Ljetne večeri provodim prelazeći most pod kojim teče rijeka. Most je dug i širok. Ponekad mi se čini da je predug za ovaj gradić. Gradske bi vlasti slobodno mogle tamo sagraditi novu ulicu. Da se mene pita, ja bih je nazvao – *Ulica Most*. S desne strane, puno je izbjeglica u pokušaju da zarade novac za nastavak svog puta postavilo improvizirane standove od kartonskih kutija, stiropora i odlomljenih dasaka. Izvikuju povoljne cijene drangulija, zagorjelih kobasica, šarenih kišobrana i suncobrana. Ne volim njihove glasove promukle od vrištanja i proklinjanja sudbine. Ne volim ni kad me znatiželjno promatraju. U njihovom pogledu vidim porugu i sažaljenje. Čak i ti nesretni ljudi bez ikakvog znanja o tome što će biti sutra, a kamoli za tjedan dana, mogu se na trenutak odvojiti od svog očaja i likovati nada mnom. Najviše mi se urezao u pamćenje pogled jednog djeteta očiju nateklih od suza. Dok me nije pogledao bio je tako sitan i nezaštićen. Čim smo se slučajno pogledali, vratila mu se snaga. Oči su mu zaiskrile, ustao je s prašnjavog tla i upro prstom zamazanim zemljom u mene. Oči su mu se smijale umjesto stisnutih usana.

Hodam lijevom stranom mosta. Cilj moje šetnje je sedmi luk – kraj mosta. Tamo je tiho i tako mračno da ne mogu razabrati vlastitu sjenu na tlu. Nitko me ne može vidjeti. Nitko ne može vidjeti što su moji roditelji napravili od mene. U noćima bez mjeseca ne mogu vidjeti svoj odraz u vodi.

Svaki put kad stignem na rub, okrenem se u smjeru odakle sam došao i promatram kaos koji je ostao iza mene. Tek tu, daleko od svega, vidim pravu sliku – ono je sve dim, buka i neonska svjetla. Sjednem na hladni beton i provučem noge između rešetki ograde. Zabacim glavu i gledam zvijezde dok me ne zaboli vrat, kao kad sam bio dijete. To radim kad sam sretan. Kad sam nesretan, istegnem vrat prema naprijed toliko da mi lice osjeća hladnoću rijeke. Tada me uhvati vrtoglavica jer se vidim kako se penjem preko ograde i skačem. Padam u vodu i osjećam kako sam sve teži. Voda povlači košulju preko mojih očiju. Mišići mi se nakon kratke borbe opuste i ja skliznem na blatnjavo dno. Voda mi prodire u usta, uši i oči i razrjeđuje krv. Voda kola žilama, to je sreća.

Nešto me grubo prodrma. Još sam tu, s nogama između rešetki, a kraj mene čuči bradati kosooki čovjek. Progovorio je promuklim glasom trgovaca s druge strane.

– Znam o čemu razmišljaš. I ja bih tako sjedio i zamišljao što bi bilo da se bacim dolje. Hoću

li se pokajati kad se spojim s vodom? Dugo mi je trebalo da shvatim da ne znam umrijeti. Prvo, potrebna je sposobnost – moraš imati dovoljno okretno tijelo. Drugo – reče i isturi dva koščata prsta – potrebna je ustrajnost – moraš stalno izmišljati crne misli. Treće, potrebna je sreća – nitko ne smije biti pored tebe.

Prasne u smijeh. Tijelo mu se treslo kao da je ispričao najsmješniji vic na svijetu. Prijateljski me lupio po grbi i namignuo mi.

ZVIJER

Zvijeri ne znaju ljubiti već samo bježati – govorio je moj djed pokazujući na mene grbavim prstom kad god ga ne bih htio poljubiti.

Ona kaže da sam zlopamtilo, jer se sjećam tih odvratnih riječi.

U krevetu dok me ljubi, dok gleda kroz prozor i pije prvu dnevnu kavu.

Čudna je. Kao da je prečula dio kad sam pričao o tome koliko sam ga želio ubiti, da napokon mogu zaboraviti njegovu kletvu. Ali modrina njenih očiju ostaje ista. Ni tračak sumnje ili gađenja. Ponekad joj poželim razbiti glavu, da joj napokon uđe ono što joj govorim. Srećom se u tim trenucima sjetim da ona ne zna mrziti kao ja.

Uzdahnem i kažem: – Nećemo više o tome.

Ona se nasmije i rastvori ogrtač. Prvo igra ulogu vođa, zatim mi dopušta da rukama istražujem njeno tijelo kao zemljopisni atlas. Tada se dajem u bijeg i raskrinkavam djedovu laž.

NJENA KOLJENA

U svemu smo se počeli razilaziti, pa i u najobičnijim stvarima. Ona hoće lijevo, ja desno. Ja volim europske art-filmove, a ona ih toliko mrzi da joj šake pobijele kad mi objašnjava zašto su sranje. Ja želim na koncert, osjetiti vibraciju glazbe i ljudskih glasova, ona želi da pobjegnemo u napuštene uvale, na planine, negdje gdje nema nikoga. Vrištimo tako glasno da se ptice vani razlete od straha.

- Dobro, hoćeš divljinu? - kažem joj i odvezem nas na brdo izvan grada. Čim izađemo iz auta, ona se baca na mene, čupa me za kosu i grize. Kad se iscrpi, pušta me, ali s pogledom lovca prije nego što povuče obarač.

Kad vidim kako se s njenih koljena osipaju mrvice zemlje, kao onaj put kad sam je našao samu na rubu litice, očiju raširenih kao u tigra u klopci, poželim je voljeti ispočetka. Zatvaram oči i kažem: - Hajde, nastavi gdje si stala.

UTOPLJENICA

Jučer, taman prije zalaska sunca, žena se utapala u moru. Dotrči muškarac, spreman obaviti svoju građansku i moralnu dužnost. Oklijevao je samo trenutak – namrštio se kao da želi procijeniti udaljenost između sebe, mora i žene. Licem mu je prešao trag osmijeha, da bi se odmah zatim pretvorilo u lice muškarca koji se upravo dokazuje čovjekom.

Kad je položio ženu na kamenčiće, čikove cigareta i osušene grančice, lice joj je bilo blijedo, a izbočeno čelo sjajilo se od vode. Između razdvojenih usana namignuo je žućkasti zub. Otvorila je oči i zatreptala. Nasmiješila se njegovim zacrvenjenim obrazima i iznenađenom pogledu. Zahvalila mu se.

Pogledao ju je u lice, odvratio pogled i odmahnuo glavom. Nešto je promrmljao i otišao.

RAZGOVOR U LIFTU

- Ona sjedi, hoda, trči, govori, plače, vrišti, misli, izmišlja, prijeti, povraća, spava.
- Tko je ona?
- Ne znamo, zato se pravimo da ne postoji.

TRAČERI

Ona nova iz računovodstva je ušetala u ured sa šalicom u ruci. Sve nas je zapahnuo miris borovnice.

- Piješ čaj? Ljeto je - uzviknuli smo. Nije ni trepnula. Produžila je do svog stola sa smiješkom suzdržanim kao njezine crne hlače, košulja s otkopčanim dugmetom ispod vrata i smeđa kosa u konjskom repu.

Na puš-pauzi je bila glavna tema razgovora. Nismo se mogli koncentrirati na posao sve dok ne saznamo zašto je to napravila.

Čistačica koja je upravo prolazila kraj nas s crnim vrećama za smeće nas je čula i rekla: - Kako vas nije sram? Žena je tek pokopala muža!

Pogledali smo se: - Zato je bila na bolovanju prošli tjedan!

Kasnije smo zaboravili na nju jer smo imali važnijeg posla - istjerati muhu iz ureda.

KONAC

- Ljudi u svom srcu imaju dugi zlatni konac kojim se povezuju s drugim ljudima - rekla je majka. - Njegova se prisutnost može prepoznati po tome što se ispod srca nalazi crna točka. Odatle će konac izaći kada pronađe konac s kojim se može ispreplesti.

Majka je rastvorila ogrtač i prstom dotakla točku pod srcem. Kći je zadigla majicu i zadrhtala od uzbuđenja. Majčin prst je dugo lebdio nad njenim rebrima, a lice joj je postajalo sve namrštenije.

Više nije bila sigurna je li ova djevojčica njena kći.

PLIVATI KROZ VATRU

- Je li moguće plivati kroz vatru? - pitala je desetogodišnja djevojčica svoju mamu.

Mama je zakolotala očima i rekla: - Zašto ne možeš biti kao druge cure tvojih godina, zašto me ne pitaš nešto o matematici, o odjeći, ma čak i o ljubavi, bilo šta osim ovog?

- Ništa od tog me ne zanima - odvrtila je djevojčica.

Isto je pitanje uputila ocu.

On se nasmiješio i rekao: - Znaš šta je moguće?

- Ne - odgovorila je.

Otac je ispružio ruku i izvadio sjajnu srebrnu kovanicu iz njenog uha.

DO GRLA

Taj je dan otišla na bazen jer je odlučila da više neće odgađati bitne stvari. Platila je ulaz, presvukla se u garderobi i ušla u klorom ispunjenu dvoranu. Nastojala je ne obraćati pozornost na tijelo koje toliko dugo trpi, koje će, ako bude strpljiva, oblikovati onako kako ona hoće. Potrčala je prema vodi, jedva dočekavši trenutak u kojem će se preobraziti iz noćne more u alat.

Doplivala je do najdubljeg dijela bazena i zaronila. Kad se vratila na površinu vidjela je da su u dvoranu ušle djevojke dugih nogu, zategnutih trbuha i podignutih grudi. Zaronila je posljednji put.

PLAVI PLAMEN

Tog je dana kišilo tako jako da su čak i muškarci nosili kišobrane. Voda joj se uvukla među nožne prste pa se sklonila u jednu od onih novoizgrađenih, mutnosivih zgrada sjajnih prozora. Kad god bi prošla kraj njih, uvijek bi se pitala – 'ko ima para da tu kupi stan?

Sad je napokon dobila priliku da vidi kako je to biti unutra. Iz portuna je upravo izlazio starac u kućnim papučama. Pjegavom rukom s dugim noktima pridržavao je vrata.

Kimnula mu je, jer su joj riječi zastale na pola puta između misli i zvuka. Provušla se ispod tanke ruke i okrenula prema njemu, ali je starac već otišao. Iza njega je ostao miris sapuna.

Desno od duguljastih, horizontalno položenih sandučića pružao se hodnik. S lijeve i desne strane gledala su se dvojna vrata kao razočarani kauboji. Pretpostavila je da su to podrumi, jer nije bilo nikakvih oznaka na njima. Tako je bar zvala vrata kroz koja ljudi rijetko prolaze u zgradi u kojoj je živjela u djetinjstvu.

Sjetila se širom otvorenih popucalih vrata od svijetlog drva. Sjetila se čupavih tepiha, debelih i tankih, sličica iz albuma nalijepljenih na dovratcima koje je noću sanjala da ih može dohvatiti, metalnih pločica s nakošenim, vitičastim ili uspravnim slovima.

Da se više uživi, leđima se naslonila na najbliža vrata. Sjetila se prigušenog cijukanja luka na vrelom ulju, toliko jasno da joj je nos zapeckao miris zagorjelog luka.

Otvorila je oči i malo se jače naslonila na vrata. Netko kuha. A da uđem, upitala se. Kad je bila dijete, često bi nakon ručka iz dosade povlačila kvake na vratima stanova na gornjim katovima. U većini slučajeva kvaka bi popustila pa je mogla kroz procijep vidjeti kako izgledaju i mirišu hodnici drugih obitelji. Fasciniralo ju je što svaki stan ima svoj miris. Čim bi čula šum, zatvorila bi vrata i sakrila se iza zida. Otvorila je vrata. Iz hodnika se naziralo sporo bljeskanje plavog plamena na kojem je lebdio srebrni lonac. Miris je postajao sve intenzivniji, a luk sve crniji, ali nitko nije došao. Ušla je u kuhinju i ugasila plin. Ovdje nitko ne živi, zaključila je s olakšanjem i zaključala se.

KOŠULJE

Kada te ona nakon svađe otjera iz stana, umiri se šetnjom. Šetaj kvartom i bez imalo srama zastani ispred onih niskih trokatnica uz cestu. U ušima ti opet tutnji srce, zar ne? Kao kad si prvi put kao dijete s ulice vidjela zagrljeni par u blago osvijetljenoj kuhinji i poželjela za sebe takvu nježnost. Dobro napregni oči. Na onom tamo balkonu vjetar je isprepleo dvije košulje, a na zidu su se u istom trenutku razdvojile njihove sjene.

SRODNE DUŠE

Kada me uhvati sram, strah ili žaljenje, u procijepu između prsa i pluća osjetim obamrlost od koje zadrhtim.

- Tako je - rekao je moj prijatelj - točno tim redoslijedom.

Nakon toga smo se odlučili vjenčati.

SVE JE U REDU

Ostavili su je na stanici nasuprot njene kuće. Prolazeći kroz vrt, primijetila je da su počele pupati petunije i nebeski bambus. Bila je sretna, ali nije znala je li to od cvijeća ili tableta.

Čim se domogla boravka, zavalila se na kauč pokraj mačka i upalila televizor.

- Naranča i perad se jako vole - rekao je mladi kuhar i pogledao je tako nježno da joj se srce topilo od miline.

Mačak je glasno zijevnuo i raširio prednje šape. Na ekranu je bljesnula oštrica noža. Kuhar je zasjekao batak i zatepao: - Sve je u redu.

Zatvorila je oči, spremna utonuti u san, ali je osjetila kako joj nešto zateže ruke. Podignula je desni rukav košulje i ugledala zapešće omotano gazom. - Jučer je sve bilo tako drukčije - pomislila je.

U SLUČAJU SAMOĆE

Napokon je imala svoj stan i mogla se bez grižnje savjesti opskrbiti potrebnim stvarima. Na jednoj polici je stajao red brašna, na drugoj je stajao red riže, na trećoj red piva. Knjige je stavljala na policu u dnevnom boravku koji je ubrzo postao premali. Ostava je postala premala. Krevet je postao premalen.

Kad je ušao u stan, mrtvozornik s lošim smislom za humor, rekao je kolegi: – Barem nije bila sama.

PAUN

Život je nepodnošljiv i noći provodim širom otvorenih očiju. Ponekad razgrnem zavjese i izađem na balkon. Gledam mekana narančasta svjetla u tuđim stanovima i udišem alkohol pomiješan sa solju i parfemima djevojaka spremnih na nove ljetne avanture.

Večeras ništa ne miriše i sve su rolete spuštene. Samo povremeno na zidovima zgrada bljesne svjetlo farova auta.

Negdje meni slijeva, vjerojatno iz jedne od onih svježe obojanih četverokatnica, dječak zavikne u noć: – Zamislio sam te kao pauna.

Smješkam se i govorim si da ovu rečenicu moram zapisati. Te noći sanjam da sam paun i da mi je život i u ptičjem tijelu jednako loš.

AMERIKA

- A sad se prepustite melankoliji instrumentala „The lost highway“ - najavi glas radijske voditeljice.

Kako autocesta može biti izgubljena? Stoji na mjestu, pruža se u daljinu, puca od sunca i kiše, češljaju je vjetrovi i hlade ju zmijski trbusi.

Vozim već dva dana, ne znam gdje idem, preplanuli muškarci sa slamnatim šeširima i žene krvavih očiju koje sretnem na pumpama tužno odmahuju glavom i odgovaraju mi na nepoznatom jeziku.

Ne preostaje mi drugo, nego da odvrnem muziku do kraja. Možda će nešto u konstelacijama što mi svake noći vise nad glavom shvatiti da meni treba pokazati put.

U SEBE

Svakog jutra Matilda pogleda u oči svijet u kojem više nema Nuše. Misli da može izdržati, da se može fokusirati na zobene pahuljice, vožnju, posao, serije i topao krevet navečer. Može ona izdržati, ali ne dugo. Nitko ne može hodati, a da nema na što prionuti stopalima.

Matilda trči do plaže, bježi od štaka s kojima drugi hodaju i gledaju je poprijeko, s natruhom zavisti. Kada klekne na šljunak i gleda kako valovi klize po vodi, uspravni i mirni kao da ih drži najčvršće željezo, poželi postati val. Ali danas sjena stalno oblijeće oko nje i prekriva pučinu.

Matilda mahne rukom i sjena zadobije obrise izdužene glave s malim, uspravnim ušima. Matilda trepne i sjena nestane. Osjeti nešto toplo na trbuhu. Raširi donji dio haljine i ugleda Nušinu glavu. Lice joj je sasvim crno, ali zna da je to Nuša. Samo Nuša onako nagne glavu. To bi radila svaki put kad bi Matilda zamišljeno gledala kroz prozor. Nakon toga bi joj prišla i s tihim cviležom ugurala glavu u krilo.

Nušina toplina još titra u njoj. Matilda stavi dlanove na trbuh i zatvori oči. Pod kožom osjeti kucanje. Približi glavu trbuhu i ugleda rupicu točno na mjestu gdje joj se nalazi pupak. Ne čini joj se: rupica se širi i postaje sve veća, dovoljno velika da joj proguta cijelo tijelo.

Nešto je povlači za ramena prema naprijed. Matilda se odupire rukama i koljenima o šljunak. Snažna je ona, samo ne dovoljno dugo. Pomisli da će ući u sebe.

Kad u sebi ugleda Nušine oči, više se ničega ne boji.

POVRATAK KAPUTA

Igrala sam šah na vlaku smrti, trčala s tigrovima u Sundarbanu, bježala od krijumčara opijuma i spavala s dahom nilskih krokodila na licu. Ali kad te vidim na ulici u kaputu koji sam bacila da me ne podsjeća na tebe, sledim se.

STRAH OD DUHOVA

Ležim u krevetu i probudi me nečija prisutnost. Otvorim oči i vidim kako duh klizi po zidu. Kad me primijeti, počne mi se približavati, a mene sve više obuzima strah, sličan onom kad sam kao dijete gledala kako se sumrak brzo pretvara u noć. Želim zavrištati, ali mi glas ne izlazi iz utrobe. Pomislim, zašto ne mogu vrištati i probudim se. Ne mogu doći k sebi od čuđenja, jer se na javi uopće ne bojim duhova. Kad osjetim njihovu prisutnost, pristojno ih pozdravim, a ponekad im dopustim da mi naježe kožu ili da mi od sjene rade životinjske oblike pa se onda svi smijemo, ja glasom, a oni titranjem zavjese i šuštanjem roleta.

Možda ako u sebi dovoljno puta pomislim duhovi ne postoje, onda ih se više neću bojati. Kad sam jedne noći opet vidjela duha kako mi se približava, stisnula sam oči i bez prestanka ponavljala u sebi – duhovi ne postoje, duhovi ne postoje. Otvorila sam jedno oko. Duh se nije povećavao, već smanjivao i sve više se utapao u zid. Ako ovaj duh nestane, shvatila sam, nestat će i duhovi s jave.

Prekasno. Kad se ujutro probudim, moje će rolete i zavjese biti mrtve. Moja sjena će me podsjećati na zločin koji sam počinila.

POČETAK

Anin otac je jednog dana otišao po mlijeko i nije se vratio. Tražila ga je godinama prateći male tragove koje je raspršio iza sebe. Većina tih tragova su bili lažni i odveli bi je u slijepu ulicu – jednom se to doslovce dogodilo.

Kad su joj se prsti počeli kočiti od artritisa, pronašla je trag koji ju je odveo u pravom smjeru. Oca je našla na početku, u gradu u kojem je ostavio nju i mamu. Podmitila je pazikuću nebodera u kojem otac živi i ušla mu u stan. Na tapeciranom zidu u hodniku vidjela je fotografije na kojima otac pozira u mornarskoj uniformi lica obavijenog sjenom kape. Ni na jednoj nije bilo drugih žena ili djece. Misli su joj plele priču: otišao je na brod da zaboravi prošlost, ali ga je stalno dostizala i nije mu dopuštala da započne život s drugima. Slomljen od tog tereta, vratio se kući nakon umirovljenja da barem malčice umiri savjest tako što će biti blizu svojoj obitelji.

Čula je suhi kašalj. Dolazio je iza vrata kraj otvorenog kupatila. Očekivala je da će joj ruka dugo lebdjeti nad kvakom i da će joj glavom prolaziti njihovi zajednički trenuci, da će je nostalgija zamrznuti na tisuće godina. Tijelo ju je prevarilo – otvorila je vrata kao da to radi svaki dan.

Skutrio se u malom boravku za drvenim stolicem za kavu nejednakih nožica i promatrao opasno naherenu šahovsku ploču. S druge strane nije bilo nikoga. Loptice svjetla iz spuštenih roleta su slabašno osvijetlile očevo izabrano lice. Po njegovom izrazu lica Ana je shvatila da mu protivnik zadaje velike nevolje, ali i da mu pričinja veliko zadovoljstvo.

Kad je začula svoj glas kako ga zaziva, posramila se što ga ometa, kao kad je bila dijete. Nije se mogla povući, vratiti se kući i praviti se da se ništa nije dogodilo. On se okrenuo i uzvinuo raščupanim obrvama. Normalno da je nije prepoznao, više nije djevojčica.

Ta ju je misao zatekla, ali se brzo pribrala. Promijenila je pristup.

– Ja sam Ana. Tvoja kći.

– Je li gotov ručak? – skinuo je naočale uz smiješak.

– Ručak?

- Jesam li vam rekao da ne ulazite ako ručak nije gotov? Igram partiju života, a vi me zezate da ste mi kći - uzeo je štap što je ležao na kauču kraj njega i njime zamahnuo prema Ani.

- Dobro! - zavikala je i zatvorila vrata. Tiho, da ga još više ne uzruja.

ODANOST

Ubojica ujaše na konju u opustošeni velegrad.

- Ovdje nema ljudi. Izgleda da ću morati tebe ubiti - rezignirano se obrati konju i pomiluje ga.

Konj zadovoljno zarže.

Luca Kozina

Rođena 1990. u Splitu. Piše poeziju, prozu i kritike. Dobitnica je nagrada Prozak, Mak Dizdar za mlade pjesnike, Ulaznica (prva nagrada za poeziju) te Poezija natenane izdavačke kuće Kontrast (kategorija Priroda). Zajedno s Ružicom Gašperov i Sarom Tvrdić koautorica je *Priručnice za pisanje* (Pisci za pisce, 2023).

Objavila: *Važno je imati hobi* (priče, 2021), *Vidjet ćeš kad odrasteš* (priče, 2024), *Priručnica za pisanje : od ideje do priče* (zajedno sa Sarom Tvrdić i Ružicom Gašperov; priručnik, 2023), *Bijeg iz tijela* (poezija, 2024).

Biblioteka Mali rakun

knjiga 97

Luca Kozina

VAŽNO JE IMATI HOBI

drugo, izmijenjeno izdanje

© 2026 Luca Kozina

© za elektroničko izdanje: Društvo za promicanje književnosti
na novim medijima, 2026

Izdavač

Društvo za promicanje književnosti
na novim medijima, Zagreb

Za izdavača

Krešimir Pintarić

Glavni urednik

Krešimir Pintarić

Urednik

Tihomir Dunderović

Fotografija

Eneida Nieves / Pexels.com

Objavljeno

23. kolovoza 2026.

ISBN 978-953-374-460-5 (HTML)

ISBN 978-953-374-461-2 (EPUB bez DRM)

ISBN 978-953-374-462-9 (PDF)

Prvo izdanje

Jesenski i Turk, Zagreb, 2021.

Knjiga je objavljena uz financijsku podršku Ministarstva kulture i medija Republike Hrvatske i Grada Zagreba. Mišljenja izražena u ovoj knjizi odražavaju isključivo mišljenja autora i ne izražavaju nužno stajališta ustanova koje pružaju financijsku podršku.